

Ἐκτὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης, ἣτις ἀπαιτεῖ νὰ περιποιώμεθα τὸν στόμαχόν μας, πρέπει νὰ τὸ κάμνωμεν καὶ λόγῳ φρονήσεως, καθότι ἄλλως διατρέχει σπουδαῖον κίνδυνον ἡ υἰεῖα καὶ ἡ ζωὴ μας. Ἄν κουρασθῶσιν οἱ πόδες σου, δύνασαι νὰ μείνης εἰς τὴν κλίνην· ἂν πονῇ ἡ χεὶρ σου, δύνασαι νὰ τὴν ἀφήσῃς νὰ ἀναπαυθῇ. Ἄλλ' ὁ στόμαχός σου ὁ ταλαίπωρος ὁμοιάζει τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους ἐργατικούς ἀνθρώπους, οἵτινες τρέφουσιν ὀλόκληρον οἰκογένειαν. Ἐργάζεται διὰ τοὺς ἄλλους μᾶλλον παρά διὰ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ οὔτε νὰ ἀναπαυθῇ ἔχει δικαίωμα, οὔτε νὰ ἀσθενήσῃ· ἂν δὲ τυχὸν ἀδιαθετῆσῃ, ἡ ἀδιαθεσίᾳ του εἶνε συνήθως μακροχρόνιος, καὶ τὸ σῶμά μας μένει χωρὶς τακτικὴν τροφήν.

Τὰ μικρὰ παιδιὰ δὲν τὸ γνωρίζουσιν οὔτε τὸ φαντάζονται, καὶ δι' αὐτὸ ἀδιαφοροῦσι καὶ φορτώνουσι συνήθως τὸν στόμαχόν των. Σὺ ὅμως εἶσαι ἀρκετὰ μεγάλη, καὶ ἔμαθες ἤδη τὸ πρέπον· ἐπομένως ἐλπίζω ὅτι, καὶ ἂν τὸ ἔκαμνες, δὲν θὰ τὸ κάμῃς πλέον.

Ἐπιταὶ συνέχου.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

BENIAMIN ΦΡΑΓΚΛΙΝΟΣ

Συνέχεια καὶ τέλος· ἰδὲ σελ. 84.

Ἀφοῦ ἐπρόκεισε τὴν παρ' αὐτοῦ πατροθετηθεῖσαν πόλιν διὰ τῆς μόνης τότε ὑπαρχούσης βιβλιοθήκης, ὁ Φραγκλῖνος, δέκα ἔτη μετὰ ταῦτα, συνέλαβεν ἄλλην τινὰ ἰδέαν. Ἐν Φιλαδελφείᾳ δὲν ὑπῆρχε γυμνάσιον, καὶ ἐστοχάσθη νὰ συστήσῃ τοιοῦτον, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, πανεπιστήμιον. Καὶ τότε ἐπίσης, ἐκρύφθη ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν μυστηριωδῶν φίλων του, οἵτινες δὲν ἐφαίνοντο μὲν ποτὲ, πράγματι ὅμως ὑπῆρχαν, διότι εἶχεν εἰς ὄλας τὰς Γιούντας θιασώτας ἐγκολπυμένους τὰς ἰδέας του, καὶ εὔρεν εἰς ὄλας ὑποστηρικτὰς τοῦ περὶ συστάσεως γυμνασίου σχεδίου. Ἡ γνώμη του ἦτον νὰ μὴ διδάσκωνται εἰς τὸ γυμνάσιον τοῦτο λατινικὰ, καὶ ἰδοὺ πῶς ἠτιολόγησε τὴν τοιαύτην γνώμην του·

«Ἄλλοτε, ἔλεγεν, εἶχεν ἕκαστος τὴν κόμην του ὡς ἤθελεν, καὶ ἔθετεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τὸν πῖλόν του. Σήμερον ἔχομεν φενάκας τόσοσιν ὥραιας, ὥστε δὲν τολμῶμεν νὰ σκεπάσωμεν τὰς κεφαλὰς μας, καὶ κρατοῦμεν τοὺς πῖλους εἰς τὴν μασχάλην. Ἴδοὺ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν λατινικῶν ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει· ὁ πῖλος ἐν τῇ μασχάλῃ.»

Πιστεύω ὅτι εἶχεν ἄδικον, καὶ μάλιστα ὅτι θὰ εἶχεν ἔτι μᾶλλον ἄδικον ἂν εὑρίσκετο ἐν Γαλλίᾳ, ἐν χώρᾳ δηλαδὴ λατινικῆς φυλῆς, ἐλκούσης ἐκ Ῥώμης τὰς ἀρχὰς τῆς γλώσσης της καὶ τὰς πρώτας βάσεις τοῦ πολιτισμοῦ της.

Ὅπως ἂν ἔχη τὸ περὶ τούτου, αὐτὸς μὲν

δὲν ἐπέτυχεν εἰς τὴν τοιαύτην γνώμην του, τὸ δὲ γυμνάσιόν του ἐπέτυχε, μεγάλως ἐπέτυχε, μετὰ τῶν λατινικῶν ὁμοῦ, καὶ κατέστη, ἐν ἔτει 1769, τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Φιλαδελφείας. Καὶ οὕτω δυνάμεθα νὰ ἐγγράψωμεν εἰς πίστωσιν τοῦ Φραγκλῖνου τὴν Βιβλιοθήκην καὶ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Φιλαδελφείας.

Ἡ εὐτυχία δὲν ἔρχεται ποτὲ μία μόνη· καὶ, ὅταν κάμωμεν μίαν καλὴν πράξιν, μία ἄλλη καλὴ πράξις ἔρχεται κατόπιν.

Μίαν τῶν ἡμερῶν, εἰς τῶν φίλων του, ὁ δόκτωρ Βῶνδ, ὑπῆγεν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· «Δὲν εἶναι νοσοκομεῖον ἐν Φιλαδελφείᾳ· ἐσκέφθην νὰ συστήσω, καὶ ὠμίλησα μετὰ τινων περὶ τούτου. Μὲ ἠρώτησαν· «Ὁ Φραγκλῖνος ἀνεμίχθη; Ὁμίλησας μετὰ τοῦ Φραγκλῖνου;» Ἀπεκρίθην· «Ὅχι, δὲν εἶναι ἔργον του.» Ὅλοι ὅμως ἐπιμένουν καὶ λέγουν· «Πρέπει νὰ ὑπογράψῃ ὁ Φραγκλῖνος· ἂν ὑπογράψῃ ὁ Φραγκλῖνος, θὰ ὑπογράψωμεν καὶ ἡμεῖς.»

Ὁ Φραγκλῖνος ἀνεκομβώθη εὐθὺς ὑπὲρ τοῦ νοσοκομείου, καὶ χρήματα συνήχθησαν, ἀλλ' ὄχι καὶ ὅσα ἐχρειάζοντο· ὁ δὲ Φραγκλῖνος ἐσκέφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπιψηφισθῇ ποσὸν ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως τῆς Πενσυλβανίας (τῆς Βουλῆς τοῦ καιροῦ ἐκείνου). Τὰ Μέλη τῆς Συνελεύσεως, ὄντα τὰ πλεῖστα ἐκ χωρικῶν, ἀντέτειναν, ὅτε ἐγείνην ἡ πρότασις, ὅτι τὸ νοσοκομεῖον θὰ ἐχρησιμευεῖν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως, καὶ ὄχι εἰς τοὺς τῆς ἐπαρχίας.

Ὁ Φραγκλῖνος ἐπεσκέφθη ἕνα ἕνα τοὺς βουλευτὰς καὶ, τοὺς εἶπεν· «Ἄς συμβιβασθῶμεν· ἐπιψηφίσατε 50,000 φράγκων ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ νὰ δώσωσι καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Φιλαδελφείας ἄλλας 50,000 φράγκων.»

Συνήνεσαν τότε τὰ Μέλη τῆς Συνελεύσεως, εἰπόντα καθ' ἑαυτὰ· «Δὲν θὰ εὑρεθοῦν 50,000 φράγκων ἐν τῇ πόλει τῆς Φιλαδελφείας· ἄς ἐπιψηφίσωμεν ὅσα μᾶς ζητεῖ. Θὰ ἔχωμεν τὸν ἔπαινον τῆς καλῆς πράξεως, καὶ δὲν θὰ ἐξοδευώμεν λεπτόν. Ἡ ψῆφός μας καὶ τὸ τίποτε θὰ ἦναι ἐν καὶ τὸ αὐτό.»

Ἄλλ' ὁ λογαριασμός ἐγένετο χωρὶς τὸν ξενόδοχον, τὸν Φραγκλῖνον δηλαδὴ! Ὁ Φραγκλῖνος ἔτρξε πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς πόλεως, καὶ, ἐπειδὴ ὁ ἀμερικανὸς εἶναι ἄνθρωπος ἐννοῶν ὡς ἕκαστος, καὶ πλέον ἢ ἕκαστος, τὰς ἐπωφελεῖς ὑποθέσεις, τοὺς ἔπεισε καὶ ἐνόησαν εὐκόλως ποῖον συμφέρον εἶχαν νὰ ὑπογράψουν, διότι, δίδων καθεὶς, π. χ., 200 φράγκα, ἦτον ὡς ἂν ἔδιδε 400. Κατῶρθωσε λοιπὸν νὰ εὑρεθοῦν αἱ 50,000 φράγκων, καὶ δι' αὐτῶν, καὶ τῶν 50,000 ἄλλων χιλιάδων, τῶν ἐπιψηφισθεισῶν ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως, καθιδρύθη τὸ καθίδρυμα ἐκεῖνο, ὅπερ εἶναι σήμερον τὸ μέγα νοσοκομεῖον τῆς Φιλαδελφείας.

Βεβαίως, τὸ νὰ ἔχη προικίσει τις τὸν τόπον του, ἐν ἡλικίᾳ τεσσαράκοντα ἐτῶν, διὰ βιβλιοθήκης, πανεπιστημίου καὶ νοσοκομείου, εἶναι πρᾶγμα ὠραῖον, καὶ συναίσθησις ὠραιότερα, ἢ καὶ ἡ λάμψις τοῦ πολιτικοῦ βίου τοῦ Φραγκλίνου ἐσκοτίσεν ὀλίγον τὰς καλὰς ταύτας πράξεις· ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτὰ μόνα.

Ἐλειπαν πυροσβέσται. Ὁ Φραγκλίνος ἐπένοησε νὰ συστήσῃ ἑταιρίαν τῆς ὁποίας τὰ Μέλη ἀνελάμβαναν νὰ ἔχουν ὑδρίας, δερματίνας καὶ μεγάλας καλᾶθους, τὰς μὲν πρὸς μεταφορὰν τοῦ ὕδατος, τὰς δὲ πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῶν ἐπίπλων ἐν περιπτώσει πυρκαϊᾶς. Ἡ ἑταιρία αὕτη συνεδρίαζε τακτικῶς, καὶ τὰ μὴ παρευρισκόμενα Μέλη κατεδικάζοντο εἰς πρόστιμα, τῶν ὁποίων τὸ προῖον ἐχρησίμευεν εἰς ἀγορὰν κλιμάκων, ἀρπαγίων καὶ ἀντλιῶν.

Ἰδοὺ πῶς ὠργάνισε τοὺς πυροσβέστας. Μετεβύβημισεν ἐπίσης, λίαν πληθμελῆ ὄντα, καὶ τὸν διοργανισμὸν τῆς νυκτοφυλακῆς.

Ἐν ὀλίγοις, τὰ πάντα ἔπραξεν ἐν Φιλαδελφείᾳ.

Τοσαύτην εἶχε τὴν εὐφύιαν, τοιοῦτον τὸ παράστημα καὶ τὴν ἐτοιμολογίαν, ὥστε οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τῷ ἀντισταθῇ.

Ὅτε τὸν εἶδαν συναθροίζοντα τόσο ἐυκόλως χρήματα πρὸς παντοίους σκοποὺς, ἀπευθύνοντο πάντες πρὸς αὐτόν. Ἄνθρωπός τις ἐκ τῆς θρησκείας τῶν λεγομένων Μεθοδιστῶν, θέλων νὰ οἰκοδομήσῃ ἐκκλησίαν, ἐζήτησε τὴν σύμπραξιν του. Ὁ Φραγκλίνος εἶχεν ἤδη ἀνεγείρει ἐκκλησίαν, ἀλλὰ πρὸς χρῆσιν ὅλων τῶν θρησκευμάτων, ἐκκλησίαν ὅπου πάντες ἠδύνατο νὰ κηρύττουν. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐχρησίμευσε βραδύτερον καὶ εἰς χρῆσιν τοῦ γυμνασίου.

Εἰς τὸν εἰρημένον μεθοδιστὴν εἶπε·

«Θέλεις νὰ λάβῃς χρήματα; — Μάλιστα. — Ἰδοὺ τὸ μέσον· πήγαινε πρῶτον πρὸς ὅλους ἐκεῖνους περὶ ὧν εἶσαι βέβαιος, γράψε τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς κατάλογον, δεῖξε ἔπειτα τὸν κατάλογον αὐτὸν εἰς τοὺς ἀμφιβόλους. Βλέποντες τὰ ὀνόματα τῶν πρώτων, οἱ ἀμφίβολοι θὰ γράψουν καὶ αὐτοί. Μετὰ ταῦτα, λάβε τὸν κατάλογον αὐτὸν καὶ πήγαινε τελευταῖον εἰς ἐκεῖνους, περὶ ὧν φρονεῖς ὅτι δὲν ἔχεις τίποτε νὰ ἐλπῖσης, καὶ θὰ ἐπιτύχῃς καὶ εἰς μερικοὺς ἐξ αὐτῶν. Μένει πάντοτε καλὴ τις τύχη, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος δὲν περιμένει.

Ἄλλος τις, κουάκερος τὸ δόγμα, ἐπήγε ποτε νὰ εὕρῃ τὸν παγκόσμιον τοῦτον σύμβουλον καὶ τοῦ εἶπε· «Κύριε Φραγκλίνε, ἔρχομαι νὰ σὰς ζητήσω μίαν συμβουλὴν εἰς μίαν μου μεγάλην ἀμχανίαν. Ἐχῶ βαρέλλια βίρας εἰς τὸ ὑπόγειόν μου· οἱ δὲ γείτονές μου ὀρέγονται, φαίνεται, τὸ ποτὸν τοῦτο, διότι τὰ βαρέλλια τὰ εὐρίσκω ἀδιακόπως ἀνοιγμένα. Πῶς νὰ κάμω νὰ ἐμποδίσω τοὺς γείτονάς μου ἀπὸ τὴν πρᾶξιν

ταύτην; — Ἀπλούστατον, ἀπεκρίθη ὁ Φραγκλίνος· ἔβαλε ἔμπροσθεν τῶν βαρελλίων τῆς βίρας ἐν καλὸν βαρέλλιον Μονεμβασίτου.»

Καὶ τοιαύτην μόνην ἔδωκε τότε τὴν ἀπάντησιν.

Ἰδοὺ λοιπὸν ὁποῖα τὰ ἔργα τοῦ Φραγκλίνου.

Ἄλλ' ἄς μὴν ἀπατώμεθα· δὲν ἀγαθοεργεῖ οὕτως ἄνθρωπος καλ' ὄλην του τὴν ζωὴν, ἢ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δὲν ἔχη πίστιν εἰλικρινῆ, εὐσέβειαν θαθεῖαν. Ἡ πίστις αὕτη δύναται νὰ ᾔναι θρησκεία θετικῆ, δύναται νὰ ᾔναι φιλανθρωπία, φιλαδελφία, φιλοσοφία· πάντοτε ὅμως χρειάζεται πεποιθήσις βαθεῖα, διὰ νὰ θυσιάσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν καιρὸν του, τὴν ἡσυχίαν του, τὰ χρήματά του εἰς βοήθειαν τῶν ἄλλων.

Καὶ ᾔτον ἀληθῶς εὐσεβέστατος ὁ Φραγκλίνος. Δὲν ᾔτον δεισιδαίμων· ἀλλ' ἂν ἐκ τῆς νεότητός του αἰ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ μικρολόγοι θεολογικαὶ ἔριδες τὸν ἐψύχραναν εἰς πολλὰ πράγματα, εἶχεν ὅμως θερμοτάτην τὴν πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀγάπην· καὶ ἀπέθανεν ἔχων ἐπὶ τῆς κλίνης του τὸν Ἐσταυρωμένον, τὸν ὁποῖον δεικνύων εὐχαρίστως εἰς τοὺς παρισταμένους, ἔλεγεν· «Ἰδοὺ Ἐκεῖνος ὅστις ἐδίδαξε τοὺς ἄνθρωπους νὰ ἀγαπῶνται!» Μεγίστη ᾔτον ἡ πρὸς τὸν Θεὸν πίστις του, καὶ ἀκλόνητος ἡ πεποιθήσις του περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ἄλλ' ὁ εἰδικὸς χαρακτήρ τῆς θεοσεβείας τοῦ Φραγκλίνου ᾔτον ὅτι μετὰ τῆς αὐτῆς πίστεως καὶ πεποιθήσεως ἐλάλει καὶ περὶ τοῦ ὅτι ἐνόμιζεν εὐαρεστοτέραν εἰς τὸν Θεὸν λατρείαν. Ἀνεγνώριζε καὶ τὴν ὠφέλειαν τῆς προσευχῆς καὶ τὴν ἀνάγκην τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν· ἀλλ' ἔλεγεν· «Τοῦτο δὲν εἶναι τὸ οὐσιῶδες μέρος τῆς θρησκείας.» Καὶ ἀνέφερε τοὺς λόγους τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπου ὁ Χριστὸς λέγει ὅτι δὲν θέλει παραδεχθῆ ὡς μαθητὴν τὸν λέγοντα εἰς αὐτὸν Κύριε, Κύριε, ἀλλὰ τὸν ἐκτελοῦντα τὸ θέλημα τοῦ.

Κατὰ τὸν Φραγκλίνον, θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι ν' ἀγαπῶμεν τοὺς ἄνθρώπους. Ἡ φιλανθρωπία λοιπὸν καὶ ἡ φιλαδελφία ᾔσαν ἡ θρησκεία του, καὶ ἡ μόνη θρησκεία του. Τοῦτο καὶ ἔγραψεν εἰς μίαν ὠραιοτάτην πρὸς τὸν Οὐαϊτ-φειλδ ἐπιστολήν· «Ὅσάκις, λέγει, βοηθῶ ἕνα τῶν ὁμοίων μου, δὲν πιστεύω ὅτι ὑποχρεῖν ἄτομον, ἀλλ' ὅτι ἐξοφλῶ χρέος· διότι, καθ' ὅλον μου τὸν βίον, μὲ ὑπεστήριξε διηνεκῶς ἡ προστασία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλως δὲν δύναμαι νὰ δεῖξω εἰς τὸν Θεὸν τὴν εὐγνωμοσύνην μου, εἰμὴ ἀγαπῶν τοὺς ἄνθρώπους. Ἐπειτα, ἐβοηθήθη πολλὰ καὶ παρὰ πολλῶν ἀνθρώπων, πρὸς τοὺς ὁποίους δὲν δύναμαι νὰ φανῶ χρήσιμος· μένει οὕτως εἰς ἐμὲ ἀνεξόφλητον τὸ τῆς εὐεργεσίας χρέος, καὶ τὸ χρέος τοῦτο ὀφείλω νὰ τὸ ἐξοφλήσω εὐεργετῶν ἄλλους.»

Ἡ τοιαύτη ἰδέα εἶχε τόσο βαθεῶς εἰς τὴν

διάνοιαν αὐτοῦ ριζώθη, ὥστε ἡ ἀλληλογραφία του περιέχει δύο ἐπιστολάς κατὰ διαφόρους καιροὺς γραφείσας, ὅπου εὐρίσκομεν αὐτὴν ὑπὸ μορφήν ὅλως πρωτότυπον.

Ἄγγλος τις, εὐρισκόμενος αἰχμάλωτος ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τοῦ πολέμου τῆς Ἀμερικῆς, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ζητῶν τὴν προστασίαν του, καὶ λέγων ὅτι ἐπεθύμει νὰ μεταβῇ εἰς Ἀμερικὴν καὶ ὑπηρετήσῃ τὸ νέον Κράτος ὡς διδάσκαλος ἐν τινι σχολείῳ. Ὁ Φραγκλῆνος ἀπεκρίθη γράφων ταῦτα· «Δὲν δύναμαι νὰ σᾶς συμβουλεύσω νὰ μεταβῆτε εἰς Ἀμερικὴν· δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς ὑποσχεθῶ τὸ ζητούμενον ἐπάγγελμα. Ἄν ὅμως θέλετε νὰ σύρετε εἰς βάρους μου συναλλαγμάτιον ἐκ πέντε λιρῶν, δέχομαι νὰ τὸ πληρώσω, καὶ ὅταν εὐρεθῆτε εἰς θέσιν νὰ τὰς ἐπιστρέψητε, θέλετε τὰς δώσει εἰς τίμιόν τινα ἄνθρωπον ἐνδεῆ, εἰς τὸν ὁποῖον θέλετε διαβιβάσει τὴν αὐτὴν παραγγελίαν· ὥστε οὕτω νὰ μεταβιβασθῶσιν ἀπὸ ἐνδεοῦς εἰς ἐνδεῆ, ἕως ὅτου εὐρεθῇ ἀχρεῖός τις, ὅστις νὰ θελήσῃ νὰ σφετερισθῇ τὰ ὀλίγα ταῦτα χρήματα. Κατ' αὐτὸν, νομίζω, τὸν τρόπον, διὰ μικροῦ μέσου δύναται νὰ προξενηθῇ πολὺ καλὸν, καὶ τὸ καλὸν τοῦτο νὰ κυκλοφορήσῃ· διότι ἡ ἀνθρωπότης εἶναι μία οἰκογένεια, καὶ οἱ ἄνθρωποι ὅλοι ἀδελφοί.»

Ἴδου ὁ σκοπὸς καὶ ἴδου ὁ ἄνθρωπος. Ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ὑπέθεσαν ὡς λίαν φειδωλὸν, ὡς ἀναγνόντες τὸν ἀνθρωπάκον Ῥικάρδον, εἶχεν ἀπ' ἐναντίας ὡς μόνον ἐλάττωμα τὴν ἄκραν ἐλευθεριότητα, καὶ μᾶς λέγει ὁ ἴδιος ὅτι, ἂν δὲν εἶχε τὴν ἀγαθὴν του σύζυγον Δεσόραν, οὐδὲν ἀργύριον ἤθελεν εἶναι καλὸς νὰ οἰκονομήσῃ.

Μᾶς διηγεῖται ἀκόμη ὅτι, μίαν τῶν ἡμερῶν, ἤκουε κηρύττοντα τὸν ἱεροκήρυκα Οὐαϊτφείλδ. Ὁ περίφημος οὗτος μεθοδιστὴς ἐκήρυττεν ὑπὲρ ὀρφανοτροφείου, ὅπερ ἐσκόπει νὰ ἰδρῶσῃ ἐν Γεωργίᾳ. Ὀλίγον ἠρέσκετο ὁ Φραγκλῆνος εἰς τὸ καθίδρυμα τοῦτο, νομίζων τὸν τόπον ἀκατάλληλον, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦτον δυσμενῶς διατεθειμένος κατὰ τοῦ ῥήτορος. «Εἶχα, λέγει, ἐντὸς τῆς θαλασσίᾳ μου ὀλίγα νομίσματα χαλκίνα, τέσσαρα τάλληρα, καὶ πέντε φλωρία. Ἀρχίζει τότε ὁ φίλος νὰ κηρύττῃ... — Θὰ τοῦ δώσω τὰ χαλκᾶ μου, εἶπα κατ' ἐμαυτὸν. — Ἐπειτα, σοῦ ἀρχίζει, καὶ ζωγραφίζει τόσον καλῶς τὴν κατάστασιν τῶν ὀρφανῶν ἐκείνων, ὥστε εἶπα· Μπᾶ! θὰ τοῦ δώσω τὰ ἀργυρᾶ. Καί, τέλος πάντων, ἐξακολουθῶν φθάνει εἰς τοιαύτην εἰκόνα, ὥστε, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅταν ὁ διαβολάνθρωπος αὐτὸς ἐτελειώσε, καὶ χρυσίον, καὶ ἀργύριον, καὶ χαλκὸς, ὅλα μετέβησαν εἰς τὰς ἐδικὰς του χεῖρας!»

Τοιοῦτος ἦτον ὁ Φραγκλῆνος. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων, ὑπάρχει ἐν αὐτῷ ἄλλος τις χαρακτήρ, τὸν ὁποῖον ἰδίως πρέπει νὰ ἐκτιμήσωμεν, διότι

νομίζω ὅτι ἐμβαίνομεν εἰς τάξιν τινὰ πολιτισμοῦ ὅπου μεγάλη θέσις προετοιμάζεται εἰς ἄνδρας ὡς τὸν Φραγκλῆνον.

Πρὸ ἑκατὸν χρόνων, λόγος ἐγένετο περὶ εὐγενῶν καὶ ἀστῶν· οὐχὶ δὲ καὶ περὶ χωρικῶν καὶ ἐργατῶν. Τὴν σήμερον λαλοῦμεν περὶ χωρικῶν, περὶ ἐργατῶν, καὶ λαλοῦμεν πρὸ πάντων ἐννοοῦντες ὅτι οἱ χωρικοὶ εἶναι ἀστοὶ ὅταν ἡ γῆ ἀνήκῃ εἰς αὐτοὺς, καὶ ὅτι οἱ ἐργάται εἶναι ἄνθρωποι καθὼς ἄλλοι, κεφαλαιοῦχοι ὅταν ἔχωσι τὴν φρόνησιν νὰ οἰκονομοῦν, τεχνῖται πολλάκις, καὶ ὅτι, ἐπομένως, ὅλαι αὐταὶ αἱ διαίρεσεις ἐργατῶν, ἀστῶν, χωρικῶν, εὐγενῶν, πρέπει νὰ ἐκλείψουν καὶ νὰ μείνῃ μία μόνη ἄνθρώπου ἡξέουροντος καὶ τι καὶ ἐργαζομένου, καὶ ἄνθρώπου μὴ ἡξέουροντος τίποτε καὶ μὴ ἐργαζομένου.

Ὁ Φραγκλῆνος ὑπῆρξεν ὁ ὠραιότερος τύπος τοῦ ἀνθρώπου τοῦ γενομένου ἐξ ἑαυτοῦ, κατὰ τὴν ἀμερικανικὴν ἔκφρασιν, καὶ ὅταν ἐμεγάλωσεν, ὅταν ἐγενεῖν ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς πατρίδος του, ὁ πρέσβυς τῆς Ἀμερικῆς ἐν Γαλλίᾳ, δὲν ἐλησμόνησε ποτὲ ὅτι ἦτον μίαν φορὰν ἐργάτης, καὶ δὲν ἔπαυσε ποτὲ ν' ἀγαπᾶ καὶ νὰ σέβεται τὴν ἐργασίαν.

Ἐγένετο ποτὲ ἐνώπιον αὐτοῦ συζήτησις φιλοσοφικῆ, καὶ ἐζητεῖτο· Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος; Καθεὶς ἐκ τῶν παρόντων ἔδιδεν ἕνα ὀρισμὸν. Εἶπε καὶ ὁ Φραγκλῆνος τὸν ἐδικὸν του, ὅστις βεβαίως δὲν ἦτον χειρότερος ἄλλων· «Ὁ ἄνθρωπος, εἶπεν, εἶναι ζῶον ἐργαλείων κατασκευαστικόν.»

Καὶ εἶχε δίκαιον. Δὲν λέγω ὅτι αὐτὸ καὶ μόνον εἶναι τὸ προτέρημα τοῦ ἀνθρώπου. Ἐρευνήσατε ὅμως τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος· τὸ ἀθλιώτερον τῶν πλασμάτων, ἐὰν δὲν εἶχε τὸν νοῦν. Ὁ νοῦς αὐτὸς ἐμβαίνει εἰς ὅλα, καὶ, ἀληθινὰ, νοῦς ὄρα καὶ νοῦς ἀκούει. Διὰ τοῦ νοῦ, ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ ὅλα τὰ θαύματα ὅσα θαυμάζετε ἐν τῷ περιβάλλῳ τούτῳ, ὑπερασπίζει ἑαυτὸν κατὰ τῆς φύσεως, πολεμεῖ τὴν πείναν καὶ τὴν γυμνότητα, καὶ ὑψώνει τὴν κατάστασίν του. Πολὺ καλὰ λοιπὸν δύναται νὰ ὀρισθῇ ὁ ἄνθρωπος, ὡς τὸν ὥρισεν ὁ Φραγκλῆνος· Ζῶον ἐργαλείων κατασκευαστικόν.

Ἄλλην τινὰ φορὰν, ἦσαν ἐριδες ἐν τῇ πόλει τῆς Φιλαδελφείας. Ἡξέουρετε τί εἶναι τὰ κόμματα καὶ αἱ κομματικαὶ φιλοδοξίαι. Δέχονται περιφρονησεῖς ἐκ τῶν ἄνω, καὶ τὰς ἀνταποστέλλουν εἰς τὰ κάτω. Ἐφρασαν εἰς τὸν Φραγκλῆνον καταγραφὴν ὑπὲρ χοροῦ τινος. «Θὰ ἔχετε, τοῦ εἶπαν, συναναστροφὴν ἐκλεκτὴν· βλέπετε ὅτι ὑπάρχει ὄρος ὅτι οἱ ἐργάται δὲν εἶναι δεκτοί.»—«Καλὰ τοῦλάχιστον, ἀπεκρίθη, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι κάτοικος τῆς Φιλαδελφείας.»—«Διατί;»—«Διότι ἠθέλατε τὸν ἀποκλείσει. Δὲν εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐργάτης τῆς κτίσεως;»

Ἡ εἰρωνεία ἐπέτυχεν, ὁ ὄρος ἐξηλείφθη, καὶ οἱ ἐργάται ἔγειναν δεκτοί.

Εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην ὁ Φραγκλῖνος ἔμεινε πιστὸς μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του. Καὶ καθ' ὅν καιρὸν ἀνεχώρει ἐξ Ἀμερικῆς, ἐρχόμενος εἰς Γαλλίαν ὡς πρέσβυς τῶν Ὁμοσπόνδων Πολιτειῶν, ἔλαβεν ἐπιστολὴν ἐνὸς τῶν ἀνεψιῶν του, σαπυνοποιῦ, ἐκθέτοντος εἰς αὐτὸν τὴν κατάστασιν του. Ἴδου τί ἀπεκρίθη· «Χαίρω πολὺ ὅτι εἶσαι σαπυνοποιὸς· οἱ Φραγκλῖνοι ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι σαπυνοποιοὶ ἐν Ἀμερικῇ, καὶ σώζονται ἡ σφραγὶς καὶ τὰ ἐμβλήματατά μας. Πρόσεχε πρὸ πάντων τὸ σαπώνιον σου νὰ ἦναι ποιότητος καλῆς, διότι δὲν πρέπει ποτὲ ν' ἀπατᾶται ὁ ἀγοραστής. Στείλε εἰς τὴν σύζυγόν μου ἐν καλὸν κιβώτιον διὰ νὰ τὸ ἔχη ὡς δεῖγμα, καὶ θὰ τὸ πληρώσῃ εὐθὺς.»

Καὶ τὰ τοιαῦτα τὰ λέγει ἀπλῶς καὶ φυσικῶς, καὶ ἀνευ οὐδενὸς εἰδους προσποιήσεως. Εὐγένεια διὰ τὸν Φραγκλῖνον εἶναι ἡ ἐργασία, καὶ τὴν εὐγένειάν του ταύτην ποτὲ δὲν τὴν λησμονεῖ.

Διαρκοῦντος τοῦ πολέμου, καθ' ὅν καιρὸν αὐτὸς μὲν εὐρίσκειτο εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς δόξης του, ἡ δὲ Ἀμερικὴ—ἀς μὴ τὸ σιωπήσωμεν—εἰς τὸ ἀπόγειον τῶν δυστυχιῶν της, λαμβάνει, μίαν τῶν ἡμερῶν, εἰς Παρισίους, ἐπιστολὴν τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Σάρας, τῆς φιλτάτης αὐτοῦ—ὡς τὴν ὠνόμαζε—Σαλῆς, κόρης ἀξιολόγου, καταγινόμενης νὰ γνέθῃ καὶ νὰ πλέκῃ, πρὸς συνδρομὴν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, εἰς κατασκευὴν τουραπιῶν διὰ τοὺς γάλλους στρατιώτας. Ἡ Σαλῆ, ἂν καὶ ἐκ φύσεως μετριόφρων καὶ ταπεινὴ, συνέλαβέ ποτε τὴν φαντασίαν νὰ φανῇ ὠραία· διότι εἶχεν ἐλθεῖ ὁ στρατηγὸς Βασιγκτῶν εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν, καὶ τοῦ ἠτοίμαζαν χορὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ πόλις ὅλη ἦτον προσκεκλημένη. Ἐγράψε λοιπὸν καὶ ἡ Σαλῆ πρὸς τὸν πατέρα της, ζητοῦσα ἄνθη, τρίχαπτα καὶ πτερά. Ἡ πρὸς αὐτὴν ἀπάντησις τοῦ Φραγκλῖνου εἶναι ἀριστούργημα εὐφυΐας καὶ ἠθικῆς. «Μοῦ ζητεῖς, γράφει, φίλτατον τέκνον, ἄνθη καὶ πτερά· εἶναι ὡς νὰ μοῦ πισπιλιῆς τὰς φράσας μὲ ἄλλας. Δὲν γνέθεις λοιπὸν πλέον, δὲν πλέκεις λοιπὸν πλέον, ἀγαπητῆ μου Σαλῆ; Ἐλησμόνησες ὅτι τὸ δαπανηρότερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου, μετὰ τὰ ἐλαττώματα, εἶναι ἡ ἀργία; Λέγεις ὅτι θέλεις νὰ στολισθῆς, διότι τοῦτο θὰ μαρτυρήσῃ τὴν φιλοκαλίαν τοῦ πατρὸς σου. Ἄλλ' ἡ φιλόκαλος ἐπιθυμία τοῦ πατρὸς σου εἶναι, ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς δυστυχίας, νὰ μὴ φανῆς ἐστολισμένη. Κάμε καθὼς ὁ πατήρ σου, φέρει τὰ μανικία σου ἐσωστὸν νὰ τρυπήσουν· ἰδοὺ τὰ τρίχαπτα. Ὅσα διὰ τὰ πτερά, ἐὰν τὰ θέλῃς, θὰ τὰ εὕρῃς εἰς τὴν οὐρὰν ὄλων τῶν πετεινῶν τῆς Ἀμερικῆς.»

Ὅστε, βλέπετε, τοιαῦτα σταθερῶς ἐφρόνει· παλαιὸς ἐργάτης, ἐσεμνύετο διὰ τὴν καταγω-

γῆν του· ἡ πρώτη του κατάστασις ἦτον ὁ τίτλος τῆς τιμῆς του.

Καὶ ἂν μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ προσθέσω μίαν ἄλλην σκέψιν, τὴν ὁποίαν δὲν δύναμαι νὰ παρασιωπήσω, ἐργάτης ἦτον καὶ ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου πρὸ ὀλίγου ἐμάθετε τὸν θάνατον, τὸν ἀπροσδόκητον καὶ φρικῶδη θάνατον. Ἡ χεὶρ ἡ ὑπογράψασα τὴν ἀπελευθέρωσιν τεσσάρων καὶ ἐπέκεινα ἑκατομμυρίων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἦτον χεὶρ ὑλοτόμου. Ἴδου ὁ Λίγκολν εἰσελθὼν εἰς τὴν ἱστορίαν· ἰδοὺ γενόμενος αὐτὸς ἐαυτοῦ πρόγονος. Ποῖος ἡγεμῶν δὲν ἤθελεν ἐπιθυμῆσαι νὰ ἔχῃ εἰς τὴν γενεαλογίαν του τὸ ὄνομα ἐκείνου ὅστις ἤρχισε τὸν βίον του μὲ τὸ ἔργον τοῦ ζυλοσχίστου;

Ἄλλ' ἐνῶ σὰς ἐνθυμιζῶ παρόμοια ὀνόματα, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ πιστεύσητε ὅτι σκοπὸν ἔχω νὰ κολακεύσω ταύτην μᾶλλον ἢ ἐκείνην τὴν κλάσιν τῆς κοινωνίας. Εἶπα πάντοτε τὴν ἀλήθειαν πρὸς ὅλους, καὶ οὕτως ἐννοῶ νὰ ὑπηρετήσω τὴν πατρίδα μου. Ἄν ὁ Φραγκλῖνος, ἂν ὁ Λίγκολν ἔγειναν τόσον μεγάλοι ὑπηρετῆται τῆς πατρίδος των, δὲν προῆλθε τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι ἦσαν ἐργάται, ἀλλὰ διότι ὑψώθησαν, κατὰ τὴν ὠραίαν τῆς λέξεως ταύτης σημασίαν, διότι ἐμεγάλυναν τὴν ψυχὴν των, διότι, διὰ τῆς σπουδῆς, τῆς ἐργασίας, τῆς οικονομίας, ἀπέκτησαν νοῦν πεφωτισμένον, καρδίαν γενναίαν, καὶ οὕτως ἠδυνήθησαν νὰ φανῶσιν ὠφέλιμοι εἰς τοὺς συμπολίτας των. Ὅ,τι μόνον ἠθέλησα νὰ βεβαιώσω, εἶναι ὅτι σήμερον ἡ τύχη τοῦ γένους οὐδεμίαν ἔχει ἐπιρροὴν εἰς τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου· ὅλοι κρατοῦμεν τὴν ἡμετέραν εἰμαρμένην εἰς τὰς ἰδίας ἡμῶν χεῖρας, καὶ, ἐν κοινωνίᾳ ἥτις μᾶς ἀφίνει νὰ διαθέσωμεν τοσαῦτα μέσα ἐπιτυχίας, τὸ γέρας ἀνῆκει εἰς τοὺς μᾶλλον ἐναρέτους, τοὺς μᾶλλον φιλοπόνους, τοὺς μᾶλλον ἱκανούς.

Καὶ τώρα, συγχωρήσατέ μοι μίαν τελευταίαν σκέψιν, καὶ μίαν ἐνθύμησιν προσωπικὴν.

Πρὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν, ἤμην στοιχειοχύτης, καὶ ἠτοίμαζα δεῖγμα τῆς τέχνης μου διὰ τὴν Ἐκθεσιν. Ἐπάσχισα νὰ μιμηθῶ τοὺς παλαιούς, καὶ νὰ εὕρω ἔμβλημα ἀρμόζον νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ δεῖγματός μου. Κατὰ τύχην ἔπεσεν εἰς χεῖράς μου παλαιὸν ἰσπανικὸν βιβλίον, καὶ ἐκεῖ ἦρα τὸ ζητούμενον ἔμβλημα. Ἦσαν τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου σχηματίζοντα κύκλον, καὶ τὸ ἐξῆς λόγιον ὡς ἐπιγραφή· «Vis bene conjunctis. Ἡ δύναμις των εἰς τὴν καλὴν των ἔνωσιν.»

Καὶ ἦτον ἀληθῶς ἔμβλημα στοιχειοχύτου καὶ τυπογράφου, ἔμβλημα, πιστεύω, βαθυτάτης ἀληθείας. Σχηματίσατε καλὴν ἔνωσιν στοιχείων, καὶ θὰ προέλθῃ βιβλίον ὅπερ θέλει ὑψώσει τὰς ψυχὰς καὶ ὑπηρετήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα· σχηματίσατε ἔνωσιν κακῆν, καὶ θὰ προέλθῃ βιβλίον ὅπερ θέλει προξενήσῃ τὴν ἀπώλειαν τῶν ψυχῶν.

καὶ χρησιμεύσει ὡς προζύμιον ἐπαναστάσεως. Τὸ πᾶν λοιπὸν συνίσταται εἰς τὴν καλὴν ἔνωσιν.

Καὶ λοιπὸν, νομίζω ὅτι ὁ Φραγκλίνος, ὅτε εἰργάζετο ἔμπροσθεν τῆς στοιχειοθῆκης του, καὶ ἔθετε τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ στοιχεῖα ἐν τὸς τοῦ συνθετηρίου, κατελαμβάνετον συχναίως ὑπὸ τῆς ιδέας ταύτης· νομίζω μάλιστα ὅτι ἐπροχώρησεν ἔτι παραιτέρω· διότι ἂν ἡ γνώμη αὕτη ἦναι ἀληθὴς διὰ τὰ στοιχεῖα, εἶναι ἀληθεστέρη διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκ τῆς καλῆς αὐτῶν ἐνώσεως προέρχεται ἡ δύναμις των. Βλέπετε ἐντὸς καπηλείου πτωχοῦ νέους μετ' ἀνδρῶν φαύλων, καὶ ἔχετε τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς κακῆς ταύτης κοινωνίας. Ὑποθέσατε, ἀπ' ἐναντίας, ὅτι ἐνόησαν μετὰ τιμίων ἀνδρῶν πρὸς ἀγαθὴν τινα πρᾶξιν, πρὸς σκοπὸν τινα γενναῖον, πρὸς τὸ νὰ ὑποστηρίξωσιν ἀλλήλους, ἰδοὺ τὸ πνεῦμα ἐκάστου ὠφελούμενον καὶ αὐξάνον, ἰδοὺ πᾶσαι αἱ καρδίαι ὑψούμεναι. Εἰς ἄνθρωπος εἶναι ἔνδοξον· δύο ἄνθρωποι, τεθειμένοι πλησίον ἀλλήλων, ἀξίζουσι δεκάκις περισσότερον· τρεῖς ἄνθρωποι, ἑκατοντάκις, ὅταν θέσωσιν ὁμοῦ τὸ πνεῦμά των καὶ τὴν ἀγαθὴν των θέλησιν.

Εἰς ἀπόδειξιν δὲ τοῦ καλοῦ ἀποτελέσματος τῆς τοιαύτης ἐνώσεως, δὲν θὰ τελειώσω τὴν παρούσαν διατριβὴν χωρὶς νὰ μνησθῶ ἀνδρὸς τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα εὗρισκω μετὰ τῶν θεμελιωτῶν τῶν λεγομένων βιβλιοθηκῶν τοῦ λαοῦ, ἐργάτου ὅστις συνέλαβε τὴν πρώτην ιδέαν τῶν τοιούτων βιβλιοθηκῶν, ὅστις ὑπῆρξε μικρὸς Φραγκλίνος· ἀλλ' ὁ μικρὸς Φραγκλίνος, καθὼς τὸ μικρὸν ὄψαριον, κατὰ τὸ κοινὸν γαλλικὸν τραγοῦδιον, μεγαλύνει. Θὰ τὸν εὐχαριστήσω λοιπὸν δημοσίως, καὶ πιστεύω ὅτι διερχομένου τὰ αἰσθητάματα ὅλου τοῦ ἀκρατηρίου· θὰ εὐχαριστήσω, λέγω, τὸν κύριον Γιράρδον,¹ ὅστις, ὁμοῦ μετὰ δύο ἄλλων ἐργατῶν, τῶν ὁποίων λυποῦμαι ὅτι δὲν γνωρίζω τὰ ὀνόματα, πρῶτος ἐσκέφθη νὰ συστήσῃ τοιαύτας βιβλιοθήκας, αἵτινες σήμερον τόσον εὐδαιμονοῦσι, καὶ μᾶς προξενοῦσι τὴν εὐχαριστήσιν τοῦ νὰ συνεργώμεθα ἐνταῦθα, καὶ νὰ συλλαβῶμεν περὶ ἀγαθῶν ἔργων καὶ περὶ ἀγαθῶν πράξεων.

Ἐὰν ἦτον ἐδῶ ὁ Φραγκλίνος, ἤθελε θεθαίως σᾶς εἰπεῖ· «Κάμετε καθὼς ἐγὼ· προχωρεῖτε, καὶ ἐνθυμεῖσθε τὴν ἱστορίαν μου, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν εἶχα ἐν τῷ βαλαντίῳ μου χαλκᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ νομίσματα.» Ἄς τὸ ὁμολογήσωμεν· ἡμεῖς οἱ Γάλλοι εἴμεθα γενναῖοι, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν ἀκόμη τὴν ἔξιν τῆς συμπράξεως· καὶ οὕτως, ἂν καὶ ὡς ἄτομα ἡμεῖς ἐλευθέριοι καὶ δίδομεν πολλὰ, μικρὰ πράττομεν ὡς Μέλη ἐταιρίας. Δὲν πρέπει μόνον νὰ δίδωμεν τὸ ὄνομά μας, ἀλλὰ

καὶ τὰ χρήματά μας, καὶ τὴν συνεργίαν μας· πρέπει νὰ παρακινῶμεν τὸν γείτονα, νὰ προτρέπωμεν τὴν γειτονίαν, νὰ ἐπιμένωμεν, νὰ γινώμεθα ὀχληροὶ, ἂν ἦναι ἀνάγκη, τέλος πάντων νὰ πεισθῶμεν καὶ νὰ πείσωμεν ὅτι τὸ ἀγαθὸν δὲν πράττεται ἄνευ τινὸς δαπάνης, καὶ ὅτι εἰς πᾶσαν δαπάνην χρειάζονται χρήματα.

Σημειωτέον δὲ καλῶς ὅτι τὰ χρήματα ταῦτα, τὰ ὁποία ζητοῦμεν, δὲν ὁμοιάζουσι ποσῶς μετὰ τὰ συνήθως ζητούμενα. Δὲν ζητοῦμεν τὰ χρήματα τοῦ πλουσίου, ἵνα ὑποχρεώσωμεν τὸν πτωχόν, ἀλλὰ ζητοῦμεν νὰ δίδῃ ἕκαστος ἀναλόγως πρὸς τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἵνα βοηθῶμεν ἀλλήλους. Ἀκολουθοῦμεν τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Φραγκλίνου· ὁ Φραγκλίνος δὲν ἐζήτηε βοήθειαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἐπρογευματίζε μετὰ τὸ ψωμίον του καὶ τὸ γάλα του, καὶ εὗρισκε τρόπον νὰ τοῦ περισσεύωσι χρήματα καὶ ν' ἀγοράζῃ βιβλία. Ἐνόησεν δὲ τὸ μικρὸν του βαλάντιον μετὰ μικρὰ χαλάντια τῶν συντρόφων του, εὗρισκεν εἰς αὐτὰ θησαυρόν.

Ἴδου ὅποῖον πρέπει ν' ἀκολουθήσωμεν παράδειγμα. Ἄς ἐνωθῶμεν εἰς ἀγίαν σταυροφορίαν. Διπλὴν ἔχομεν νὰ καταργήσωμεν δουλείαν ἐν Γαλλίᾳ· τὴν δουλείαν τῆς ἀμαθείας καὶ τὴν δουλείαν τῆς δυστυχίας. Δὲν εἶναι δυνατόν ἀμφοτέρας νὰ τὰς πολεμήσωμεν δι' ἄλλου μέσου, εἰμὴ διὰ τῆς παιδείας· τὴν δὲ παιδείαν δὲν εἶναι δυνατόν ἄλλως νὰ τὴν προμηθεύσωμεν, εἰμὴ διὰ τοῦ συνεταιρισμοῦ. Λοιπὸν ἄς συνεταιρισθῶμεν· αἱ χεῖρες ὅλαι ἄς κρατῶσιν ἀλλήλας, αἱ καρδίαι ὅλαι ἄς πάλλωσιν ὁμοφώνως. Ἄς ὀδεύσωμεν ἔμπρὸς πρὸς καταστροφὴν τῶν δύο τούτων ἐχθρῶν· ἄς ὀδεύσωμεν ἔμπρὸς, λαμβάνοντες ὡς ἔμβλημα τὸ ἀληθὲς ἔμβλημα τῆς φιλαδελφίας· Ἀγαπώμεθα καὶ συμβοηθώμεθα!

ÉDOUARD LABOULAYE.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΣΚΗΝΗ

Η ΣΥΖΥΓΤΟΣ ΜΟΥ ΕΙΝΕ ΔΙΑ ΤΟΝ ΧΟΡΟΝ

Κατὰ τὸ γαλλικόν, ὑπὸ ***

Η ΚΥΡΙΑ. Ἄ, τί ὠραῖα ποῦ ἦλθες ἐνωρίς!
(Βλέπουσα τὸ ὠρολόγιον) Ἐξ παρὰ τέταρτον.
—Καλὲ, σὺ κρύνεις ἀγάπη μου! τὰ χέρια σου εἶνε παγωμένα! Ἐλα κάθισε κοντὰ εἰς τὴν φωτιάν. (Ῥίπτει ἐν ξύλον εἰς τὴν θερμάστραν.)
Σ' ἐσυλλογιζόμεν ὅλην τὴν ἡμέραν. Τί φοβερόν πράγμα νὰ ἦσαι ὑποχρεωμένος νὰ ἔβγης μ' αὐτὸν τὸν καιρόν! — Ἐτελειώσες ταῖς δουλιὰς σου; εἶσαι εὐχαριστημένος;

Ο ΚΥΡΙΟΣ. Πολὺ εὐχαριστημένος, χρυσῆ μου!
(Ἰδιαιτέρως) Ποτὲ δὲν εἶδα τὴν γυναικά μου τόσον περιποιητικὴν. (Μεγαλοφώνως, λαμβάνων τὸ φουσερόν) Πολὺ εὐχαριστημένος, πολὺ! κ' ἔχω μίαν πείναν! Ὁ μικρὸς ἔκαμε φρόνιμα;

1. Ὁ κύριος Γιράρδος εἶναι σήμερον πράκτωρ τῆς Φραγκλινείου Ἐταιρίας καὶ τοῦ Φιλοτεχνικοῦ Συλλόγου.